

PRÍPRAVA A APLIKÁCIA LIEKOV

Podávanie liekov patrí v klinickej ošetrovateľskej praxi ku každodenným činnostiam sestry. Sestra na základe indikácie lekára podáva lieky všetkými dostupnými spôsobmi.* Zodpovedná je za správnu prípravu a spôsob podania, sleduje účinok podaných liekov, do ošetrovateľskej dokumentácie robí záznamy, dbá o správne uskladnenie a hospodárenie s liekmi. V prevencii možných následkov dodržiava zásady a aplikačné postupy jednotlivých foriem liekov uplatňujúc vedomosti z farmakológie. V klinickej praxi sa používajú: hromadne vyrábané lieky a individuálne pripravované lieky.**

Liekopis (pharmacopoea) je základné farmaceutické dielo normatívneho charakteru a zákonnej povahy, ktoré obsahuje kritériá a predpisy vzťahujúce sa na liečivá a lieky. Slovenský liekopis (SL) vydáva ministerstvo zdravotníctva SR po dohode s ministerstvom pôdohospodárstva všeobecne záväzným právnym predpisom, osobitnou knižnou publikáciou.

Názvoslovie liečiv a liekov

Každé liečivo má niekoľko názvov (chemický, triviálny, generický, nechránený INN t.j. International Non - Proprietary Names a liekopisný). Okrem názvov liečiv existujú aj obchodné názvy Hromadne vyrábaných liekov (ďalej HVL), ktoré obsahujú dané liečivo. Mnohé cenné informácie o liekoch sa môžeme dozvedieť na obale lieku a z písomnej informácií pre používateľov liekov.

Objednávanie liekov*

V nemocnici je nemocničná lekáreň, ktorá zabezpečuje lieky pre ošetrovacie jednotky. Ak pacient potrebuje liek ihneď, na žiadanke sa uvádza STATIM.

Hospodárenie s liekmi*

Lieky stoja ošetrovacie jednotky nemalé finančné prostriedky, preto je veľmi dôležité správne hospodárenie s nimi. Úlohou sestry je neplývať s liekmi. Je zodpovedná za ich správne uskladnenie. Musí sledovať dobu použiteľnosti liekov – expiráciu.

Liekové formy*

Lieková forma je výsledkom technologickej úpravy liečiva a pomocných látok v lieku, tak aby sa liečivo uvoľňovalo v súlade s terapeutickým zámerom. V súčasnosti sa v praxi používajú moderné liekové formy, ktoré umožňujú riadené uvoľňovanie liečiva (napr. rýchle, predĺžené, pulzné, cielečné uvoľňovanie). Vyvinuté liekové formy zabezpečujú, aby aplikácia lieku bola maximálne bezpečná, jednoduchá, pohodlná a aby účinná zložka lieku sa dostala k cieľovému orgánu/miestu organizmu. Dôležité je, aby sestra poznala liekové formy, ktoré sa bežne používajú v praxi. V súčasnosti k liečbe chorých sa používajú tuhé, tekuté, polotuhé a plynné liekové formy

Uskladňovanie liekov*

Na ošetrovacej jednotke sa lieky uskladňujú v špeciálnej skrini so zámkom a v chladničke, ktoré sú umiestnené v ambulancii sestier. Pri uskladňovaní liekov musíme brať do úvahy bezpečnosť pacienta, prevenciu zneužitia zo strany zdravotníckych pracovníkov a dodržiavať zásady uskladňovania liekov.

* Vyhláška MZ SR č. 528/2004 Z.z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou.

** **OSACKÁ, P. a kol.** *Techniky a postupy v ošetrovateľstve* [CD-ROM]. 1. vyd. Bratislava : JLF UK, 2007. 505 s. ISBN 978-80-88866-48-0.

Zaobchádzanie s omamnými látkami

Omamné látky sú lieky, ktoré sa predpisujú pri silnej akútnej bolesti alebo pri paliatívnej starostlivosti (napr. Dolsin, Sufenta, Morfín, Transtec), veľmi ľahko spôsobujú liekovú závislosť. Preto v klinickej praxi sa musia dodržiavať osobitné predpisy určujúce zákonom č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch a dodržiavať zásady uchovávania a ich evidencie.

Účinky liečiv*

Takmer všetky liečivá vyvolávajú nielen účinky očakávané (želateľné) pri liečbe, ale často aj vedľajšie účinky. ***Vedľajší účinok liečiva je každá reakcia na podané liečivo mimo jeho hlavného farmakodynamického efektu.***

Pôsobenie lieku v organizme*

Farmakokinetika sa zaoberá procesmi, ktoré nastanú v organizme po podaní lieku. V organizme prebieha: absorpcia, distribúcia, eliminácia a exkrécia.

Faktory ovplyvňujúce účinok liečiv*

Účinok liekov ovplyvňujú: vek pohlavie, hmotnosť, genetické faktory, psychologické faktory choroba, prostredie, dávka lieku a ďalšie faktory.

Zmeny účinku liečiv pri opakovanom podávaní*

Pod opakovaným podávaním sa rozumie väčšinou dlhodobé podávanie, ktoré môže byť : **kontinuálne** (súvislé) môžu sa pri ňom vyskytnúť tachyfylaxia, tolerancia, lieková závislosť a alergie. **Intermitentné** (prerušované) môžu sa pri ňom vyskytnúť alergie.

Interakcie liečiv*

Pri súčasnom pôsobení viacerých liečiv v organizme sa stretávame s ich vzájomným ovplyvňovaním, ktoré môže meniť účinky jedného alebo druhého liečiva. Podľa mechanizmu rozoznávame interakcie: farmakokinetické a farmakodynamické. Zmena účinku liečiv sa môže prejaviť ako: synergizmus, potenciácia alebo antagonizmus.

Spôsoby podávania liekov*

Liečba je vedomé ovplyvňovanie zdravotného stavu pacienta s cieľom navrátiť mu zdravie, zabrániť ďalšiemu zhoršeniu alebo zmierniť jeho prejavy a dôsledky jeho choroby.

Liečba môže byť: kauzálna alebo etiologická, substitučná, symptomatická a patogenetická.

Lekár indikuje: názov lieku, množstvo a čas i spôsob podania lieku. Na základe indikácie sestra samostatne podáva lieky všetkými dostupnými spôsobmi.

Podávanie liekov rozoznávame

Podľa účinku: s celkovým a miestnym účinkom.

Podľa spôsobu podávania liekov: enterálne, parenterálne, inhalačne a lokálne.

Právne aspekty podávania liekov

Sestry musia mať odbornú spôsobilosť na zaobchádzanie s liekmi určenú Zákonom č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, a Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 213/2004 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pracovníkov v zdravotníctve. Dôraz sa kladie na kritické myslenie a profesionálny úsudok pri podávaní liekov.